

Оскуолаҕа кириэн ииннинээҕи оҕолорго Ийэ тыл уонна сурук-бичик күнүн туһунан билиһиннэри.

Тимофеева Нюргуяна Анатольевна

Т.С. Комарова аатынан

18 №-дээх «Прометейчик» уһууаан иитээччитэ.

Олунньу ый 13 күнэ - Ийэ тыл уонна сурук - бичик күнэ. Республикабыт бастакы Президентэ Михаил Ефимович Николаев 1996 сыллаахха саха алпаабытын төрүттээччи, бастакы лингвист-учуонай Семен Андреевич Новгородов төрөөбүт күнүн, Ийэ тыл күнүнэн биллэрбитэ. Ол курдук, олунньу 13 күнүгэр - Ийэ тыл уонна сурук бичик күнүн бэлиэтиибит.

Бу Күн олохтонуута Саха Сирин төрүт олохтоохторун төрөөбүт тылларын сайыннарыыга, бастакы саха суругун-бичигин олохтообут саха лингвист-учуонайа, бастакы саха үөрэҕин кинигэлэрин таһаарааччы Семен Андреевич Новгородов сырдык кэриэһин үйэтитэр, аатын ытыктатар соруктаах.

Бу Күн араас үөрэх кыһаларыгар, культура кииннэригэр төрөөбүт тылга аналлаах араас тэрээһиннэр ыытыллаллар. Оскуолаларга Саха суруйаачыларын, поэттарын кытта көрсүһүүлэр ыытыллаллар, араас күрэхтэр, көрүүлэр тэриллэллэр. Республика үрдүнэн саха тылыгар анаммыт араас тэрээһиннэр, көрсүһүүлэр ыытыллаллар.

Ийэ тыл уонна сурук-бичик күнүгэр аналлаах хоһооннор.

«Саха тыллаах буоламмын»

Тыллаах буоламмыт тыыннаахпыт,
Сангалаах буоламмыт Сахабыт.
Харыстыах тустаахпыт тылбытын,
Көмүскүөх кэриннээхпит
ааппытын!

Саргы-дьаалы - Саха тыла,
Айхал-алгыс - Саха тыла,
Уруй олук - Саха тыла,
Күн бэлэбэ - Саха тыла,
Ийэ тыл, сурук-бичик кунунэн!

«Алексей Андреевич Иванов - Күндэ»

Төрөөбүт төрүт тыл,
Сөрүүн сүөгэй курдук,
Сүрэҕи-быары сөрүүргэтэр,
Убаҕас отон уутун курдук,

Улахан куйааска
Утаҕы аһарар,
Сырдыгыныны көөннүбүт
Сылгы кымыһын курдук,
Тостор куйааска
Тобулу ханнарар...

«Төрөөбүт төрүт тылбыт»

Төрөөбүт төрүт тылбыт
Ийэ мичээринии минньигэс,
Аҕа алгыһыныы амарах эбит.
Төрөөбүт төрүт тылбыт
Элиэнэ энгээринии эриэккэс,
Алаас симэҕинии сиздэрэй курдук.
Төрөөбүт төрүт тылбыт
Олонхо курдук алыбынан
Тойук курдук кэрэтинэн
Умсугутар буолар эбит.

«Төрөөбүт тылбынан сангарабын»

Сага үйэ оҕотобун –
Компьютер оонньуурдаахпын,
Аныгы кэм киһитэбин –
Анааран элбэҕи билэбин.

Ол эрэн умнубаппын,
Омугум саха буоларын,
Төрөөбүт тылбынан сангарабын,
Туойабын, ыллыыбын, үөрэбин.

«Семен Данилов - Саха сангата»

Эппэр ийэм үүтүн кытта
Инҕмит эбит, быһыыта,
Кустук өгнөөх,
Кымыс сыттаах
Сахам мандаар сангата.

Кини миигин
Таптыыр, ыллыыр
Тыыннаах, сырдык дууһалыыр,
Кини миигин
Кырыыр, алгыыр
Эрдээх хоһуун санаалыыр.

Кини миэнэ —
Барҕа баайым,
Өлбөт мэнгэм — мин дьолум.
Кини миэнэ —
Ыалдьар ыарыым,
Үлэм, күнүм — мин соргум.

Кэмниин тэнгэ,
Дьоммун кытта
Кэхтибэккэ сайдыахтын
Кустук өгнөөх,
Кымыс сыттаах
Сахам аптаах сангата.

«Төрөөбүт тыл»

Чыычаахха — чыычаах чуопчаарар
тыла,
Сүүрүккэ — сүүрүк сипсийэр тыла,
Этингэ — этин эрчимнээх тыла —
Илгэлээх истин ийэ тыл буолар.

Оттон бу миэхэ ийэм биэрбит тыла,
Олобум тыла,
Тапталым тыла —
Мин төрүт тылым, мин ийэ тылым
Саргылаах сахам
Сангата буолар.

ТӨРӨӨБҮТ ТЫЛ: хоһоон// Соргу кетөбүүтэ: хоһооннор/ Ойуку.-
Дьокуускай: Бичик, 2019.-с.100

«Төрөөбүт тыл»

Ириэнэхтэн иннибэтэх
Ийэ тылым.
Тонтон толлубатах
Төрөөбүт тылым.
Сымыйаҕа сыстыспат,
Хараҕалыын ханыыласпат,
Сырдыгынан сыдьайбыт
Сахам тыла барахсан!

Иванов, М.Е.- Чуона Мэхээлэ. Сахам тылын таптыбын: хоһоон// Төрөөбүт
тыл оһуорунан: хоһооннор/ [хомуйан онордулар: И.В.Мигалкин,
Г.А.Фролова].- Дьокуускай: Бичик, 2018.- с.96

«Сахам тылын таптыбын»

Сахам тылын таптыбын:
Сэттэ өннөөх кустугун
Күндүл халлаан күөнүгэр
Күлүмүрдүүр оонһуутун.
Сахам тылын таптыбын:
Хоһуун булчут өбүгэм
Сыыспат бэргэн ытыытын
Санатарын сэргээммин.

Семен Андреевич Новгородов саха алпаабытын төрүттээчи, бастакы лингвист-учуонай.

